

ROMÂNIA MEMBRĂ UE, DESCHIDERE SPRE PROSPERITATE ȘI GLOBALIZARE

Prof. univ. dr. Constantin IONETE
Membru al Academiei Române

Abstract: *The focus of the research is EU's contribution to preparing Romania's accession during negotiating the chapters of the acquis starting year 2000. The outcome of these negotiations has been impressive and contributed to a more attractive business environment for foreign direct investments, functional markets and capital circulation. Within this framework, the banking system has been also opened to foreign direct investments. An exception is represented by the energy market, given the state monopoly over the energy production. As a member state of the EU starting 2007, Romania takes benefit of the advantages offered by accession (the abolition of customs duties for extra-Community exports etc.).*

Dobândirea de către țara noastră în 2007 a statutului de membră a UE coincide cu aniversarea unei jumătăți de veac de la semnarea la Roma, la 25 martie 1957 a Tratatului de instituire a Comunității Economice Europene (CEE) fundamentată pe funcționalizarea Pieței Comune în acest scop. Proiectul demarase încă din 15 aprilie 1951, când s-a semnat Tratatul de la Paris de către Belgia, Germania, Franța, Luxemburg și Olanda și a pus bazele Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului, menită să creeze condiții pentru depășirea conflictelor armate din istoria seculară a țărilor din zonă.

Procesul și-a continuat și adâncit construcția organică, s-a extins în Europa de la Apus la Răsărit în 5 valuri, cuprinzând 27 de țări până în 2007 și a adus prosperitate și pace în comunitate.

Din evaluarea rezultatelor semnificative de la începuturile comunității și până azi Comisia Europeană subliniază următoarele: 2,5 milioane locuri de muncă, 800 milioane de euro din creșterea economică suplimentară și o populație UE de 500 milioane persoane.

Progresele economice, bunăstarea au făcut ca francezii să definească evoluția economică și socială din perioada 1945-1975 „cei 30 de ani glorioși” (les trentes glorieuses). Pivotal

construcției europene 1-a constituit piața comunitară unică, extinsă treptat susținută și devenită în timp propulsor al globalizării.

Piața unică prevăzută în Actul Unic European din 1986, a parcurs multe etape până să fie cunoscută ca realitate în anul 1993. Metodele folosite în acest scop au fost dereglementarea, eliminarea restricțiilor, promovarea celor patru forme ale libertății fundamentate pe reformele structurale și instituționale potrivit specificului comunității, în 1968 a început suprimarea cotelor vamale și a drepturilor vamale în interiorul țărilor membre CEE. Au fost menținute tarifele vamale la granițele cu țările terțe, în perioada 1985-1992 au fost emise 300 de directive pentru eliminarea barierelor.

Valorificarea sinergiilor însumate în câteva decenii de consolidare a Comunității Economice Europene a stat la baza Tratatului de la Maastricht semnat la 7 februarie 1992, care institua Uniunea Europeană, în acest cadru se statuează promovarea progresului economic și social prin crearea unui spațiu fără frontiere, prin forjarea coeziunii economice și sociale, stabilizarea unei uniuni economice și sociale și a unei uniuni economice și monetare pe fondul căreia se va crea în timp o monedă unică, prevăzută a intra în circulație la 1 ianuarie 2002. Sunt stabilite

de asemenea noi obiective specifice statutului Uniunii Europene și anume afirmarea identității acesteia prin politică externă și de securitate comună, consolidarea protecției drepturilor și intereselor cetățenilor din statele membre UE prin instituirea unei cetățenii UE, menținerea aquis-ului comunitar și altele.

De asemenea Tratatul cuprinde modificări și completări importante: înlocuirea termenului „Comunitate Economică Europeană” cu termenul „Comunitate Europeană”; noi reglementări: eliminarea drepturilor vamale între statele membre, politica comercială comună, eliminarea restricțiilor cantitative la intrarea și ieșirea mărfurilor între țările membre etc.

Tratatul de la Maastricht a intrat în vigoare la 1 noiembrie 1993, când Comunitatea Economică Europeană a devenit Uniunea Europeană.

Într-un articol aniversar laureatul premiului Nobel pentru economie Joseph E. Stiglitz subliniază unicitatea în lume a fenomenului Uniunea Europeană, forța ideilor care o propulsează și nevoia acută de a se extinde pe glob. „În ultimă instanță - scrie autorul - părinții fondatori ai UE au fost motivați în principal de instaurarea unei păci durabile, pe termen lung.

Ei au sperat atunci că integrarea economică va conduce la o mai bună înțelegere, susținută fiind de infinitatea de contacte, generată inevitabil de activitatea comercială. Interdependența ridicată, gândeau ei, ar face ca orice conflict să fie inimaginabil. UE și-a realizat acest vis. Nicăieri în lume vecinii nu conviețuiesc mai pașnic, nicăieri oamenii nu circulă mai liber și în mai multă siguranță decât în Europa, iar această realitate se datorează, în parte, și unei noi identități europene care transcende cetățeniile naționale. Acest model ar merita emulat peste tot în lume - drepturi și responsabilități asumate în comun, inclusiv obligația de a-i ajuta pe cei mai puțin norocoși. Și în acest din urmă punct Europa s-a angajat într-un pionierat și a acordat statelor în curs de dezvoltare un ajutor mai consistent decât

orice altă țară sau unitate (cu un procent semnificativ mai mare din PIB-ul său în comparație cu SUA)” (citată din articolul reprodus în România Liberă, 4 aprilie 2007).

România a devenit țară candidată la integrarea europeană odată cu prăbușirea regimului totalitar, în 22 decembrie 1989, fără să cunoască dificultățile parcurgerii acestui drum și nici condițiile beneficierii de sprijinul UE, de care vorbește Stiglitz.

Lipsa de informare, contrastul dintre aspirații și realitate, rezistența instituțiilor și funcționarea inertială a lor cu vechea gardă, contactele slabe, nesistematice cu autoritățile UE și alți factori au favorizat întârzierile în pregătirea și demararea reformelor structurale și instituționale.

În prima parte a anului 1990 au apărut acțiuni diversioniste, urmate de declanșarea terorii mineriadelor, care și-au menținut șarjele periodice devastatoare până în anul 1999. Ca urmare, capitalizarea stărilor emoționale provocate de scenele revoltelor urmărite de telespectatori din multe țări ale lumii și-a epuizat resursele de susținere. Toate acestea au făcut ca în România să se instaleze o stare de izolare în raport cu UE. Numai după patru ani, în 1993 s-a semnat Asocierea la UE a României care s-a ratificat însă în anul 1995.

Totuși este deosebit de important faptul că în perioada 1990-1992 a fost elaborată și adoptată o suită de legi care să reglementeze transformările radicale economice, sociale și politice, în 1990 au intrat în vigoare Legea reorganizării societăților comerciale de stat ca regii autonome și societăți comerciale, Legea societăților comerciale și Legea privatizării societăților comerciale, în februarie 1991 a intrat în vigoare Legea fondului funciar, iar în noiembrie 1991 a fost adoptată Constituția României, care printre alte prevederi fundamentale, definea și următoarea orientare: „Economia României este economie de piață”.

Evoluția economică în decursul timpului a necesitat multă modificări

menite să elimine multe restricții care stânjeneau funcționalizarea pieței.

Trecerea de la legislații la reforme în primii trei ani de tranziție s-a dovedit un eșec. Pivotal transformărilor îl constituie privatizarea, iar în acest interval au trecut în proprietatea privată numai două întreprinderi, în condițiile în care întreaga industrie și serviciile erau de stat. Procesul de privatizare deschide seria reformelor structurale pe care le implică tranziția la economia de piață. Blocarea acestuia un timp s-a datorat lipsei de fonduri în țară deținute de

investitori privați, la care se adaugă neatractivitatea acțiunii pentru investitorii străini. În acest scop era necesară formarea unui mediu de afaceri favorabil pentru investitorii străini, care a necesitat mult timp. Odată cu perspectivele integrării europene a României, devenită evidentă după anul 2000, atractivitatea mediului de afaceri pentru investitorii străini a funcționat. Confirmarea evoluției acestui proces, și mai ales a rolului ajutorului UE este edificată de etapele investițiilor străine directe cuprinse în tabelul nr. 1 care urmează:

Tabelul nr. 1. Investițiile străine directe în perioada 1991-2006
- în milioane euro -

Anul	Suma	Anul	Suma
1991	35	1999	980
1992	59	2000	1140
1993	81	2001	1292
1994	287	2002	1210
1995	324	2003	1620
1996	210	2004	5127
1997	1076	2005	5190
1998	1805	2006	9100

Sursa: BNR, ARIS

În perioada 1991-1993 investitorii străini au alocat fonduri de valori mici în raport cu cerințele, de ordinul zecilor de milioane euro anual, destinate unor firme atât din sectorul de stat cât și din sectorul privat, recent înființate. Sprijinul venea în principal din partea Organismelor financiare internaționale, FMI și BIRD și de la bănci din sistemul UE, respectiv BERD și BEI. Fondurile erau destinate în principal restructurării întreprinderilor.

Cu alocații mici de investiții au participat și oameni de afaceri străini, de origine română, care plasau fondurile în dezvoltarea sau înființarea de unități din industria textilă sau alimentară, întregul proces s-a desfășurat în condițiile pieței nefuncționale, cu metode administrative și rezultate slabe.

În perioada 1994-1996 investițiile străine au crescut sensibil, alocațiile fiind

de ordinul sutelor de milioane de euro anual (între 210 mii. euro anual și 324 mii. euro).

Evoluția investițiilor totale în acest interval pe sectoare de proprietate indică un declin în sectorul public (cărui îi revenea încă o pondere de peste 50% în total), precum și o ușoară creștere a celor din sectorul privat.

Aceste tendințe nu explică însă creșterea substanțială a investițiilor străine, în realitate acest rezultat a fost stimulat de pregătirea ratificării Asocierii România - UE în 1995 (semnată încă din 1993) și oferea deschideri pentru depășirea izolării internaționale a țării, precum și pentru dobândirea sprijinului pentru integrare. Această schimbare a fost o garanție pentru investitori, cu toate că indicatorii macroeconomici relevanți emiteau semnale de îngrijorare, în

această perioadă PIB continua să rămână sub nivelul din 1990, datoria publică a crescut de la 230 milioane dolari în 1990 la 7,209 miliarde dolari în 1996 iar hiperinflația și-a urmat cursul.

În intervalul 1997-1999 investițiile străine au făcut un salt de la câteva sute de milioane euro anual în cei trei ani anteriori, la 1,076 miliarde euro în primul an al seriei și o medie anuală pe interval de 1,287 miliarde euro. Dar în același an 1997 s-a prăbușit leul supraevaluat, în scurt timp Banca Națională a aplicat liberalizarea cursului de schimb al leului, la care s-au adăugat liberalizarea prețurilor la cea mai mare parte a produselor, convertibilitatea de cont curent a leului, precum și crearea de piețe integrate. În aceeași perioadă au avut loc și evoluții pozitive ale unor indicatori sintetici. Rata inflației (decembrie la decembrie) a scăzut de la 151,4% în 1997, la 54,8% în 1999. Datoria publică a scăzut de la 8,584 miliarde dolari în 1997, la 8,435 miliarde dolari prin plățile devenite scadente ale datoriilor anterioare, în valoare de 2,2 miliarde dolari.

Nivelul datoriei publice a rămas ridicat, iar cheltuielile cu dobânzile se ridicau la 31% din bugetul de stat.

În perioada 2000-2004 investițiile străine directe s-au menținut la niveluri apropiate de cele din etapa anterioară, de peste 1 miliard de euro anual, cu creșteri mai mari în anul 2003 când fondurile au însumat, 1,620 miliarde euro. Pentru investitorii străini a fost o perioadă de așteptare cu perspective mari, dar pe termen lung. Negocierile capitolelor de integrare a României au început în anul 2000, cu presiuni persistente pentru realizarea obiectivelor prevăzute.

Odată cu recunoașterea în raportul Comisiei Europene din 2004 a funcționalizării pieței, deschiderile economice au devenit mai mari și au crescut și mai mult când în septembrie 2006 se îndeplineau condițiile liberalizării pieței de capital, în intervalul 2004-2005 investițiile străine au depășit 5 miliarde euro, iar în 2006 au atins 9 miliarde euro.

Este opera celor ce au construit Uniunea Europeană într-o jumătate de secol.

Avantajele investițiilor străine sunt deschise întregii economii mai ales în perioada critică a tranziției pe care o parcurge România.

Oferta fondurilor de investiții pe piața mondială este susținută și de experiența investitorilor.

Sectorul bancar din economia românească a fost deschis de multă vreme (peste zece ani) investițiilor străine.

Anul 1996 se încheia cu 40 de bănci din care 13 bănci aveau capital străin, 10 bănci capital privat și străin și 4 bănci cu combinații mai complexe de capital de stat și privat autohton și privat străin, dar și cu alte combinații de capitaluri. Băncilor cu capital privat străin li se alăturau 9 sucursale de bănci străine. Atât ofertanții străini de fonduri de investiții în bănci cât și solicitanții au avut, de regulă succes în bănci, deși mediul de afaceri era mai degrabă neutru pe atunci, bazându-se pe capacitatea lor de a evalua și a preveni riscurile.

Potrivit Raportului Băncii Naționale a României, la sfârșitul anului 2005 existau 33 de bănci din care 25 aveau capital majoritar străin, urmate de 6 bănci cu capital majoritar privat autohton și 2 bănci de stat, CEC-ul și Eximbank. În anul 2006 au dobândit capital majoritar străin încă 2 bănci. Banca Daewoo (România) cu capital majoritar privat autohton a fost preluată de Banca italiană C.R.Firenze cu 56,2% din capitalul social, în următoarele prevederi: schimbarea denumirii băncii, program de extindere a operațiunilor și crearea a 8 sucursale, 4 în București și 4 în orașe mari din țară.

Cea de-a doua unitate, Banca pentru Mică Industrie și Liberă Inițiativă (MINDBANK) a fost preluată de AȚE Bank - Banca Agricolă a Greciei cu 56,96% din capitalul social. După preluare investitorul și-a majorat participarea la capitalul social la 69,01% din total.

Mindbank deține recordul prin

rezistența într-un sistem bancar în tranziție prelungită, fiind una din cele mai vechi bănci înființate în 1990. Competitivitate cere un capital străin.

În prezent au mai rămas 4 bănci cu capital majoritar privat autohton: Banca Transilvania, Romexterra Bank, Libra Bank și Banca Comercială Carpatica, în așteptarea investitorilor străini.

În sistemul bancar mai există șase bănci persoane juridice străine (sucursale).

Odată cu statutul României de membră UE intră în vigoare facilitățile integrării în piața comunitară unică. De la 1 ianuarie 2007 se elimină taxele vamale la produsele importate din țările membre UE, cu următoarele efecte: reducerea prețurilor interne ale acestor produse; se reduc costurile cu aparatul vamal; se simplifică formalitățile la trecerea granițele inter-comunitare și se reglează fluxurile de intrare-ieșire în condiții de aglomerare.

În prim plan apare sprijinul substanțial al Uniunii Europene intrat în tradiția celor 5 valuri de aderare pe grupe de țări.

Din ianuarie 2007 România a devenit beneficiara ajutorului de dezvoltare de 30 miliarde euro pentru perioada 2007-2013.

Totuși în funcționarea pieței apar abateri sau manifestări de rezistență. Abaterile constau în apariția de produse contrafăcute, pirateria și dumpingul și implică organizarea identificării cazurilor, și în mod deosebit prevenirea lor.

Manifestările de rezistență la integrarea în piața liberă apar în sectoare capitale ale economiei, în producția de energie electrică, de gaze naturale, în transporturile pe căile ferate și în serviciile poștale. Dintre multiplele cauze ale distanțării de piață a producției de energie sunt reținute următoarele: producția de energie este în întregime etatizată; producția de energie se realizează în trei structuri cu costuri diferite ca mărime și anume, centrale nucleare-electrice, hidrocentrale și termocentrale; integrarea în piața liberă

s-a limitat la privatizarea furnizării și distribuției de energie; vânzarea și cumpărarea de energie prin intermediari cu contracte confidențiale. La jumătatea anului 2006 au apărut unele reglementări în vederea extinderii pieței. Ministerul Economiei și Comerțului a stabilit obligația tuturor producătorilor de energie de a tranzacționa contractele de energie disponibile prin operatorul de energie (OPCOM). În primele luni ale anului 2007 Autoritatea Națională în Domeniul Energiei a avizat publicarea prețurilor de închidere a tranzacțiilor derulate prin contracte bilaterale. La bursa de energie intră în funcțiune Piața Centralizată a Contractelor la Termen de Livrare, cu tranzacții de tip forward la termen. Totodată reglementările europene au stabilit separarea activității de furnizare a energiei de cea de distribuție, deoarece prima privește comercializarea iar cea de a doua gestionarea infrastructurii.

Confruntarea de până acum cu dificultăți îndelungate în funcționalizarea pieței de energie a stabilit că numai privatizarea producției de energie constituie cheia problemei.

Deocamdată producția de energie electrică a intrat în faza restructurării care nu poate fi asigurată din fonduri bugetare.

Analizii prognozează apropierea riscului unei crize de energie în anii 2009-2010. Intuind această perspectivă companiile mari consumatoare de energie anunță investiții proprii în noi centrale electrice. ALRO Slatina cu un consum de 7% din totalul de energie optează pentru o investiție de 1 miliard euro într-o centrală proprie de energie. Astfel de angajamente își asumă și Rompetrol, Petrotel Energy Holding și altele.

Funcționalizarea pieței libere a gazelor naturale a avut mai mult succes, realizând atât privatizarea unei părți din producții, cât și a întregului sector de furnizare și distribuție a gazelor. Procesul se realizează prin două mari companii de producători, Petrom, aparținând grupului austriac OMV și compania producătoare Romgaz, cu capital de stat, precum și din

2 companii străine de furnizare și distribuție a gazelor naturale, Gaz de Finance și E.ON. Cea de a cincea firmă Transgaz asigură transportul gazelor

naturale. Deocamdată acest sector a făcut pași mai mari în funcționarea pieței.